

INTERNET „VE SLUŽBÁCH“ MALÉ ODBORNÉ KNIHOVNY

Věra Kroftová, Knihovna Zemědělského výzkumného ústavu v Kroměříži

Žádná knihovna si dnes nedovede představit svou práci bez internetu. Tím více to platí o knihovně odborné, a zvláště pak o malé knihovně, která sama nemůže mít příliš obsáhlý fond a musí proto často vyhledávat různé zdroje, které její čtenáři potřebují. v jiných knihovnách nebo institucích a pátrat po zdrojích dostupných na Internetu. Potřeby knihovny zřizované výzkumným ústavem poměrně úzkého odborného zaměření jsou navíc velmi specifické. Proto je Internet neocenitelným pomocníkem, který slouží k neustálému rozšiřování služeb a skýtá možnost stále prohlubovat informování ve velmi úzce specializovaných oborech. Postavení odborné knihovny výzkumného ústavu je zvláštní také v tom, že jejími čtenáři jsou ve většině případů tvůrčí pracovníci tedy potenciální autoři nových informačních zdrojů (závěrečných výzkumných zpráv, příspěvků do sborníků, odborných článků atd.).

Služby, které poskytujeme prostřednictvím internetu a oblasti, kde nám internet dobře slouží:

Prezentace knihovny na www stránkách ústavu

- knihovní řád knihovny
- nabídka služeb
- výpůjční podmínky
- všeobecné informace o knihovně
- informace o řešených projektech
- **vlastní on-line katalog propojený s plnými texty**
- **souborný on-line katalog propojený s plnými texty**
- navigace na domácí i zahraniční zdroje informací
- nabídka plných textů vzniklých ve vlastní organizaci
- **seznam odebíraných časopisů**
- informace o řešených projektech
- další aktuální informace

Přístup k on-line katalogům a službám jiných knihoven

- Katalogy NKP
- Katalog MZLU
- Katalogy knihoven výzkumných ústavů Akademie věd
- katalogy vysokých škol a institucí se zemědělským a přírodovědným zaměřením

databáze AGRIS, AGRICOLA, FAOSTAT...

Přístup k plným textům volně přístupným na internetu

- články v elektronických časopisech
- výzkumné zprávy, metodiky
- seznamy registrovaných odrůd zemědělských plodin
- seznamy registrovaných přípravků

E-mail (95% veškeré korespondence)

- běžná korespondence
- korespondence uvnitř ústavu
- zapojení se do odborné konference Knihovna
- vyplňování a odesílání dotazníků
- přihlášky na odborné akce
- objednávky knih, předplatného časopisů atd.

Meziknihovní výpůjční služba obousměrná

- příjem požadavků MVS ve formě dopisů
- rozeslání požadavků MVS ve formě dopisů
- zasilání elektronických kopií (obousměrné)

Přístup k databázi CAB (pro členy Konsorcia)

- dříve ERL server na našem pracovišti
- nyní ERL server firmy Albertina-icome

Vyhledávání na Internetu

- firmy (nakladatelství, prodejny knih, knihovny....)
- knihy
- časopisy
- faktografické informace
- telefonní čísla
- dopravní spojení
- lidé
- atd.

Intranet

„Informace jako na dlani“

On-line katalog knihovny a souborný katalog zemědělské literatury

KAZEK <http://www.vukrom.cz/knihovna/knihy.htm>,

http://www.vukrom.cz/knihovna/knihy_soubor.htm

Základní informace o obou našich katalozích byly uvedeny již v příspěvku z brněnského semináře On-line služby v knihovnách konaného 28. května 2002, který vyšel ve sborníku Knihovny současnosti 2002. Dnes se chci věnovat podrobněji některým speciálním vylepšením, která oba katalogy skýtají.

V dílčích databázích článků z odborných časopisů a výzkumných zpráv jsou některé záznamy napojeny na plné texty dokumentů. Samozřejmě toto

propojení je možné jen u těch článků a publikací, na které má náš ústav autorská práva a u těch, které jsou dostupné na Internetu zdarma a bez přístupových hesel. Princip je velmi jednoduchý, do nově vytvořených polí v příslušném záznamu vepíšeme cestu a název souboru. V době, kdy jsme s propojováním záznamů začínali, existovalo několik českých odborných zemědělských titulů, jejichž plné texty byly volně vystaveny na Internetu. Vydavatelství této skupiny časopisů však záhy změnilo strategii a nejen že nové články na Internetu již nevystavovali, ale přestali vystavovat i ty plné texty, které tam do té doby vystaveny byly. Pro nás to znamenalo vymazávat ve všech příslušných záznamech vepsané hypertextové odkazy. Po této zkušenosti jsme velmi opatrní při výběru plnotextových zdrojů. Dobré zkušenosti máme se zahraničními elektronickými časopisy, které jsou spolehlivé a zatím ani jeden z námi excerpovaných titulů nezrušil ani nepřerušil vystavování plných textů. V databázi závěrečných výzkumných zpráv máme propojení hlavně na naše vlastní zprávy, jejichž plnotextová elektronická podoba je uložena na našem serveru.

V červenci 2003 byla na našich www stránkách zprovozněna elektronická žádanka, přijímáme však nadále i požadavky psané na klasických žádankách nebo požadavky došlé prostým mailovým dopisem..

Seznam odebíraných časopisů

<http://www.vukrom.cz/www/publik/sezcas.htm>

Seznam odebíraných časopisů je aktualizován podle potřeb. Je opatřen tam, kde se nám je podařilo zjistit, odkazy na domovské stránky vydavatelů. Tyto informace jsou velmi cenné pro naše čtenáře proto, že je mezi nimi mnoho těch, kteří publikují odborné články a ti potřebují znát podrobně instrukce pro autory a mít možnost rychlého kontaktu s redakcí.

Nevýhodou seznamu je to, že pokud knihovna určitý časopis přestane odebírat, je vyřazen ze seznamu a informace o něm tedy rázem přestávají být touto cestou dostupné. V současné době připravujeme proto podobný seznam časopisů nezávislý na odběru naší knihovnou, kde postupně doplňujeme odkazy na domovské stránky vydavatelů.

Přístupy na plné texty

Jak již bylo řečeno, časopisů z našeho oboru, které jsou přístupné volně na internetu není mnoho. Zde jsou i některé tituly, které neexcerpujeme do naší databáze, ale umožňujeme pouze přístup na ně:

- [Annual Wheat Newsletter](#)
- [Barley Newsletter](#)

Tyto časopisy po dohodě s uživateli neexcerpujeme, protože mají zcela odlišný charakter než běžné vědecké časopisy. Publikují většinou roční zprávy výzkumných pracovišť a různé další aktuální informace, nikoliv klasické vědecké články. Z českých zdrojů plnotextově přístupných na

Internetu máme velmi dobré zkušenosti např. s ÚKZÚZ (Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský), který na svých stránkách zveřejňuje a pravidelně aktualizuje např. seznam registrovaných odrůd polních plodin nebo plné texty výzkumných zpráv. Letošní novinkou je časopis Zemědělské aktuality, který dříve vycházel v tištěné verzi a nyní jej pouze v elektronické verzi vydává ÚZPI.

Přístup k databázi CAB

Přístup je pouze pro členy konsorcia, tedy pro sedm výzkumných pracovišť, která jsou dnes privátními pracovišti. Jako taková nemohou být členy konsorcií neziskových, tzv. akademických, kde účastníci jsou knihovny státních výzkumných ústavů, ústřední a dílčí knihovny vysokých škol nebo ústavy Akademie věd. Proto jsme iniciovali vytvoření samostatného konsorcia, které sdružuje instituce stejného charakteru. Naším dodavatelem je firma Albertina I-come, která v letošním roce také databázi pro nás vystavuje na svém ERL serveru, pravidelně ji aktualizuje a zasílá nám v pravidelných periodách statistiku přístupů jednotlivých členů konsorcia. Seznam pracovišť zapojených do konsorcia najdete na <http://www.vu-krom.cz/www/publik/infra2/LI.htm> Celý projekt probíhá v rámci programu LI a je nyní v posledním roce řešení. Na něj by měl navázat nový projekt v rámci programu, jehož vyhlášení se očekává koncem července 2003. Již nyní, před vyhlášením programu začínáme jednat s partnery sdruženými v konsorciu a také s producentem databáze – organizací CAB International. V tomto směru byla velkým přínosem účast zástupce CABI pana Chrise Isona na letošním INFORU v Praze. V současné době využíváme možnosti přímého zkušebního vstupu do služby CABdirect, kde je možno v databázi CAB vyhledávat ve zdokonalené verzi originálního vyhledávacího SW firmy CABI Publishing. Prozatímní zkušenosti naznačují, že beta verze tohoto SW je srovnatelná s programem WEBSPIRS, který byl využíván pro vyhledávání dosud, a přechod na ni by pravděpodobně znamenal citelné snížení finanční náročnosti projektu. Kromě toho máme také možnost zkušebního vstupu do Kompendií CABI. Tato kompendia byla vytvořena konsorcií odborníků v dané oblasti. Obsahují obrovské množství informací, které by nebylo možno komplexně obsáhnout v žádné tištěné publikaci. Navíc je zde výhoda přístupu prostřednictvím Internetu, který umožňuje interaktivně vyhledávat, vytvářet tabulky a grafy podle zadaných informací, stahovat informace, obrázky apod.

Intranet

Náš ústav je připojen k Internetu pevnou linkou. Každý odborný pracovník má tedy internet kdykoliv k dispozici. To dává nám informačním pracovníkům mimo výše zmíněných možností také možnost využít Internetu k interním informacím. O vnitropodnikové E-mailové komunikaci není

třeba hovořit. Pro vnitřní potřebu zaměstnanců byl v knihovně vytvořen html.soubor s názvem „Informace jako na dlani“, který si každý zájemce uloží na plochu svého počítače. Uvnitř souboru jsou mimo jiné odkazy na informace interního charakteru, které jsou uloženy na naší síti a které průběžně aktualizujeme. Jsou to např. odkazy na seznamy publikací našich autorů nebo na seznam impakt faktorů vybraných časopisů za minulých pět let. Výhodou je, že uživatel má vždy přístup k nejaktuálnější verzi. Kromě toho jsou zde v souhrnu také odkazy na zajímavá místa na Internetu – např. navigace na bezplatné vyhledávání v databázích AGRIS, AGRICOLA nebo FAOSTAT a na mnoho dalších. Tato služba šetří našim výzkumným pracovníkům čas, protože jim umožňuje přístup k rozličným interním i externím zdrojům z jednoho místa.

Použitá literatura:

KROFTOVÁ, V.: Informace pro výzkum, poradenství a zemědělskou praxi. *Úroda*, 47, 1999, 9, s.8

KROFTOVÁ, V.: Jak vyhledávat v on-line katalogu knihovny Zemědělského výzkumného ústavu Kroměříž, s.r.o. Charakteristika databáze a podrobný návod vyhledávání v on-line katalogu. *Obiln. Listy*, 8, 2000, 3, s.61-62, s.67-70.

KROFTOVÁ, V.: Tematický souborný on-line katalog z oblasti zemědělství. *Duha*, 14, 2000, 4, s.25.

KROFTOVÁ, V.: Zdroj informací pro rostlinnou výrobu. *Nový venkov*, 4, 2000, 12, s.40-41.

KROFTOVÁ, V.: Využijte výsledky informačních projektů Zemědělského výzkumného ústavu Kroměříž, s.r.o. *Obiln. Listy*, 9, 2001, 4, s.73-80.

KROFTOVÁ, V.: Souborný katalog v oblasti zemědělství. *Čtenář*, 53, 2001, 1, s.26.

KROFTOVÁ, V.: Konsorciální využívání databáze CAB Abstracts. In: *Knižnica európskeho štandardu*. Sborník z medzinárodnej konferencie konanej ku príležitosti 50. výročia založenia Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnice, 2002, s.121-125.

KROFTOVÁ, V.: On-line služby knihovny Zemědělského výzkumného ústavu Kroměříž.

Online služby v knihovnách, seminář, Brno 28. května 2002. In: *Knihovny současnosti 2002*, 2002, s.387-390.

KROFTOVÁ, V.: Jedinečný fond odborné zahraniční literatury pro zemědělství. *Duha*, 16, 2002, 4, s.27.